

Er ligt een dringende opdracht voor nieuwe minister van Ruimte

Om Nederland duurzaam te 'verbouwen' is er een nieuwe minister van Ruimte nodig. Ons advies aan de excellentie: stroomlijnen, de regio in, en investeren in uitvoeringskracht en vakmanschap.

▲ 'Zorgt het plan voor Havenstad in Amsterdam (75.000 woningen) er niet voor dat de bouw van de nieuwe Zeesluis in IJmuiden straks een desinvestering is?' FOTOSTUDIO HONING

Cees-Jan Pen
Jeroen Niemans

Opinie

Er was veel ruimtelijk debat de afgelopen campagne, zoals rond de problematiek van de ruimtelijke vertaling van de energietransitie in zonneparken en windmolens en in het bijzonder de aanpak van de woningnood. Het waren grote verkiezingsissues. Dat er straks na de formatie een minister van Wonen, Ruimte of Leefomgeving komt, staat eigenlijk buiten kijf. Het lijkt alsof men verwacht dat een nieuwe minister het wel 'even' op gaat lossen. Dat moet echter wel een minister zijn met een realistische, op uitvoering gerichte opdracht, in coproductie met en niet aanwijzend naar lagere overheden. Ons advies: stroomlijnen, de regio in, en investeren in uitvoeringskracht en vakmanschap.

Stroomlijnen

De *bottleneck* bij het ruimtelijk debat gaat niet om een tekort aan plannen. Wat belangrijk is, is de stroomlijning van de plannen en geldstromen. Rijksadviseur voor de fysieke leefomgeving Wouter Veldhuis zei laatst in een debat op de vraag wat zijn advies zou zijn waar te beginnen voor de minister: 'Geen idee, want dan hebben we eerst richting nodig. Waar wil-

len we heen? Dan pas kun je gericht aan de slag'. Daarbij lijkt hij er aan voorbij te gaan dat we inmiddels een Nationale Omgevingsvisie (NOVI) hebben, dat deze richting zou moeten geven. De afgelopen weken heb wij geen enkele politicus over de NOVI gehoord. De NOVI staat vol voornemens voor een duurzamer Nederland waar niemand het mee oneens is, maar is verder niet concreet.

Nog een belangrijke opdracht is het stroomlijnen van de geldstromen. En het doorbreken van de schotten tussen de verschillende potjes geld die beschikbaar zijn voor de ruimtelijke inrichting van ons land. Opvallend is dat het beschikbare budget voor infrastructuur maar zeer beperkt kan en mag worden ingezet voor de bredere opgave van verstedelijking. Bovendien botsen belangen nogal eens, bijvoorbeeld tussen bedrijvigheid en woningbouw. Zet je bijvoorbeeld in op het bouwen van woningen op bedrijventerreinen, dan druk je bedrijvigheid en dus werkgelegenheid de stad uit. Door het gebrek aan een integrale blik investeert het Rijk bijvoorbeeld momenteel veel geld in een nieuwe Zeesluis bij IJmuiden voor de ontsluiting van de Amsterdamse haven. Maar tegelijkertijd wordt ingezet op het bouwen van woningen in diezelfde Amsterdamse haven. Zorgen de plannen

voor Havenstad – met 75.000 woningen – er niet voor dat die Zeesluis straks een desinvestering is?

Zo heeft elke sector zijn eigen potje, en zijn er onvoldoende prikkels om te streven naar een resultaat dat meer is dan de som der delen, zoals dat bij het veel geroemde Ruimte voor de Rivier-traject wel was: daar werd sectoraal geld ingezet voor het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit. Het koppelen van twee doelstellingen – verhoging van de waterveiligheid én de ruimtelijke kwaliteit – zorgde hier voor integrale plannen. De noodzaak te investeren in waterveiligheid zorgde voor urgentie en geld. De integrale benadering lokte creativiteit uit en zorgde voor plannen van hoge kwaliteit. En dat nagenoeg op tijd én ruim binnen het budget. En wat zijn we nu trots op het resultaat. Ga maar eens op een mooie lentedag wandelen langs de Waal in Nijmegen.

Zonder versterking van de uitvoeringskracht van de gemeenten komt er weinig terecht van de bouw van nieuwe woningen, en al helemaal niet in samenhang met andere ruimtelijke opgaven. Het werk wordt lokaal gedaan, en dat

staat onder grote druk. Gemeenten hangen in de touwen als gevolg van de tekorten op Wmo en Jeugdzorg en de bijbehorende bezuinigingen. Zolang dat niet verandert, lijkt ieder pleidooi voor bouwen bij voorbaat zinloos. Tenzij het Rijk samen met de ambities om te bouwen ook ambtenaren levert om dat te fixen. Zowel de provincie Zuid-Holland als Gelderland investeert hier bijvoorbeeld al in, door het instellen van vliegende brigades die op tijdelijke basis gemeenten kunnen ondersteunen. Maar dat lijkt niet meer dan pleisters plakken. Er moet meer financiële ruimte komen.

Flinke ambities

Maar alleen een zak geld voor plannen die rechtstreeks naar woningbouwtrajecten stroomt, is niet genoeg. De structurele capaciteit van het ambtenarenapparaat schiet te kort. Sinds de gemeente Beuningen vorig jaar bekendmaakte dat er 3.000 woningen bij moeten komen, kwamen er zoveel bouwplannen bij de gemeente binnen dat die het niet meer kan verwerken. De *Gelderlander* berichtte dat er daarom tot 2022 een stop is ingevoerd. Ook in steden als Nijmegen, Zwolle en Breda, waar ook flinke ambities zijn om stevig mee te bouwen en een flinke bijdrage te leveren aan de benodigde miljoen woningen, is de capaciteit om deze opgave tot

een goed einde te brengen, beperkt.

Er liggen plannen klaar voor de bouw van 100.000 woningen, voor het faciliteren van de energietransitie, voor de verduurzaming van de bestaande vastgoedvoorraad en voor de transformatie van binnensteden en bepaalde wijken. Er zijn toenemende zorgen over de te grote focus op de Randstad, terwijl er een opgave ligt voor het hele land. Een minister kan het vertrouwen herstellen tussen de overheidslagen en in coproductie met de regio aan de slag gaan met de duurzame verbouwing van ons land. Dat moet op basis van een integrale blik op ruimtelijke regionale issues in plaats van het politiek gedreven en uit ongeduld voortkomende dreigen met aanwijzen.

Het succes van de minister ligt grotendeels in handen van de decentrale overheden. Het versterken van gemeenten in stroomlijnen, uitvoeringskracht en samenwerking is misschien wel de belangrijkste opdracht voor de nieuwe minister. Het nieuwe kabinet kan zo voortvarend aan de slag met de duurzame verbouwing en versterking van ons land.

■ **Cees-Jan Pen** is lector de Ondernemende Regio aan Fontys Hogescholen. **Jeroen Niemans** is adviseur bij Hiemstra & De Vries.

Gemeenten hangen in de touwen als gevolg van allerlei tekorten